

Maatschappelijk beeld van Nederland in coronatijd #2

*Samenwerkende planbureaus
(SCP, CPB, PBL) en RIVM*

Werkwijze, doel en inhoud

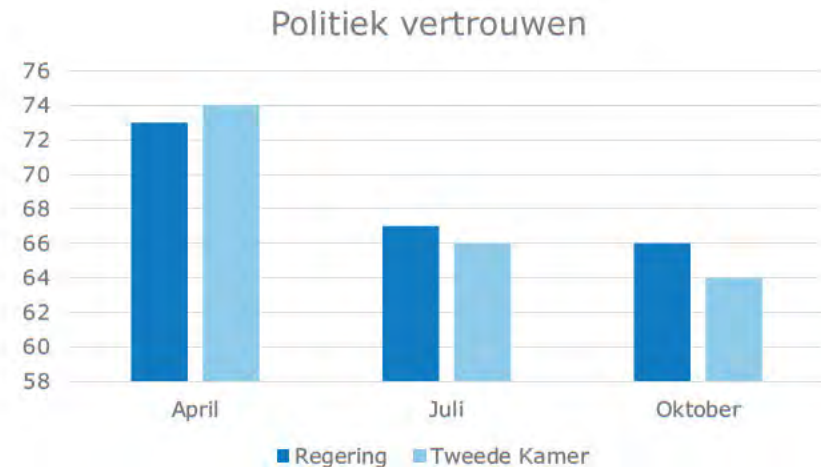
- > Samenwerking Planbureaus en RIVM t.b.v. kennisdeling actuele inzichten en advies richting (middel)lange termijn besluitvorming.
- > Maatschappelijk Beeld: presentatie o.b.v. actuele cijfers/inzichten
  - *Maatschappelijk Beeld #I*: Catshuissessie 18 okt 2020
  - *Maatschappelijk Beeld #II*: MCC 1 dec 2020
    1. Vertrouwen en naleving
    2. Welbevinden en gezondheid
- > CPB bracht novemberramingen uit (Vijfhoek).
- > PBL komt met rapport over effect corona op binnensteden.

Bronnen: C-Gedragsunit; c-VTV; SCP-Burgerperspectieven; LISS-panel; CPB novemberramingen

Vertrouwen en naleving: vertrouwen in politiek

- > Het vertrouwen in de politiek daalt sinds begin crisis. (voorlopige cijfers)
- > Vertrouwen blijft hoger dan voor de crisis. (voorlopige cijfers)
- > We verwachten dat we gelijke percentages als voor de crisis gaan zien.
- > Het vertrouwen van lageropgeleiden is, was en zal waarschijnlijk lager blijven dan dat van hoger opgeleiden.

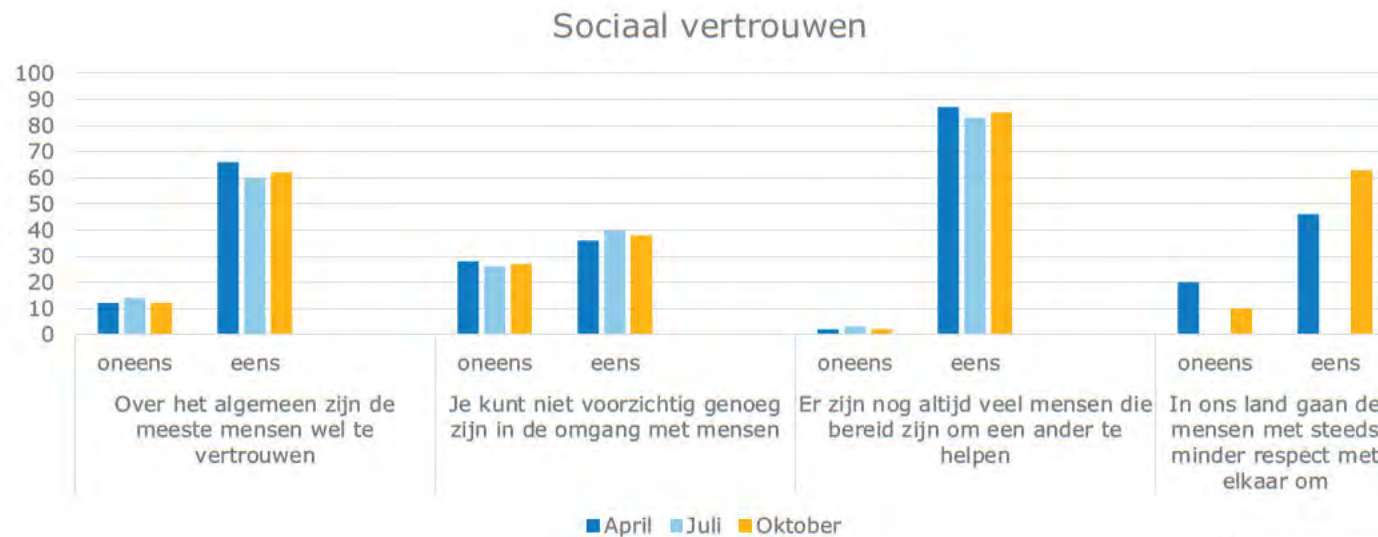

Bron: SCP-Burgerperspectieven; LISS-panel

Vertrouwen en naleving: vertrouwen in elkaar

- › Het sociaal vertrouwen daalt en ligt momenteel op niveau van voor de crisis. (voorlopige cijfers)
- › Ook hier hebben lager opgeleiden minder vertrouwen.

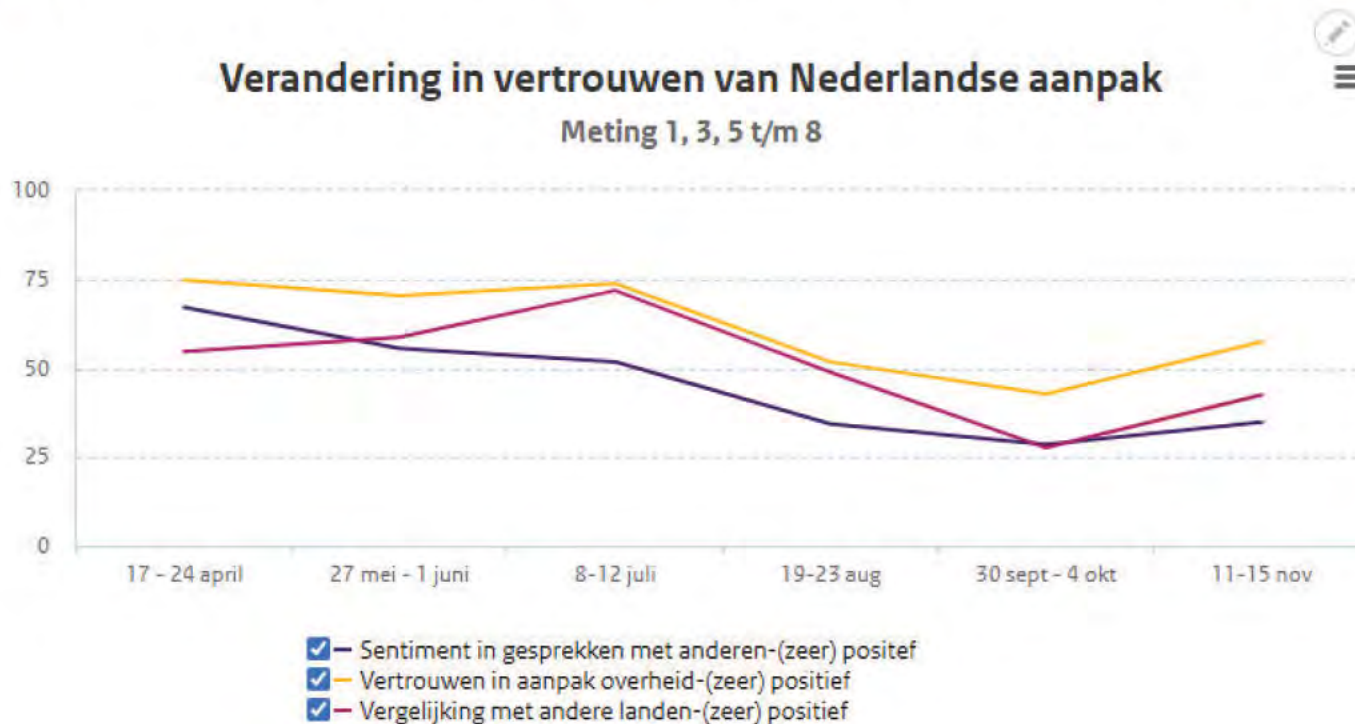

Bron: SCP-Burgerperspectieven; LISS-panel

Vertrouwen en naleving: vertrouwen in aanpak

> Het vertrouwen in de aanpak van de overheid is lager dan in het begin.

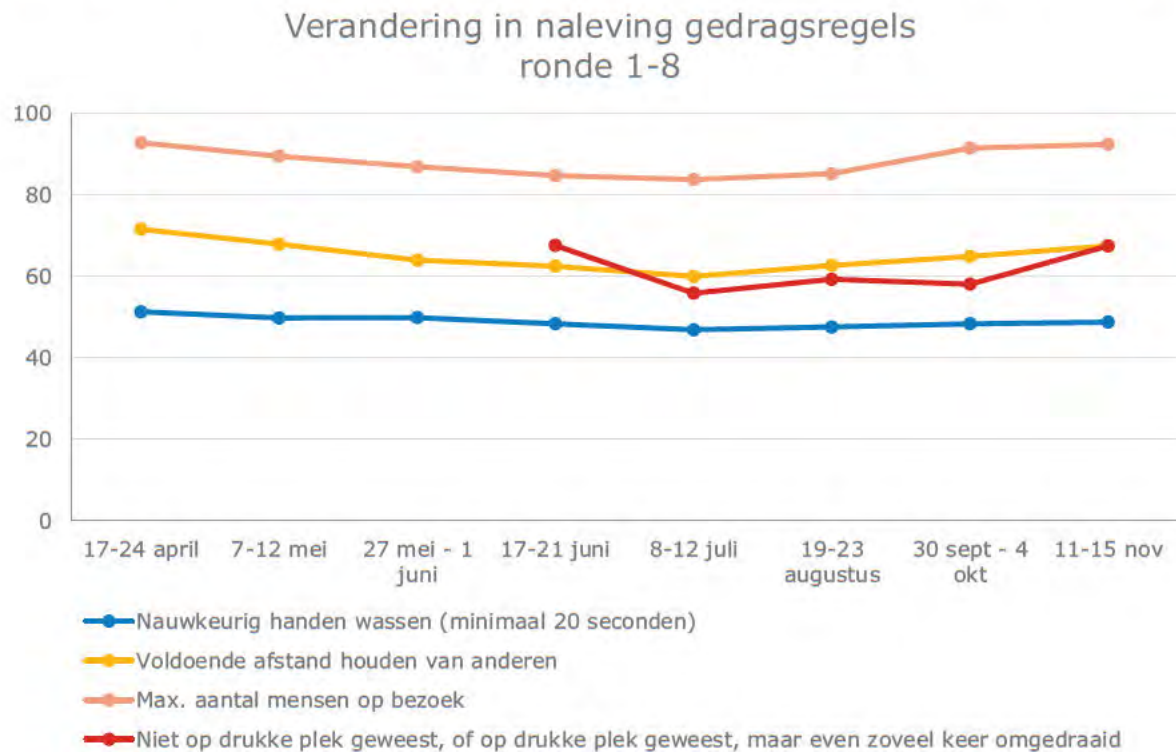

Bron: RIVM; Corona Gedragsunit

Vertrouwen en naleving: alledaags gedrag

> Er zijn schommelingen, maar geen verslechtering in houden aan gedragsregels.

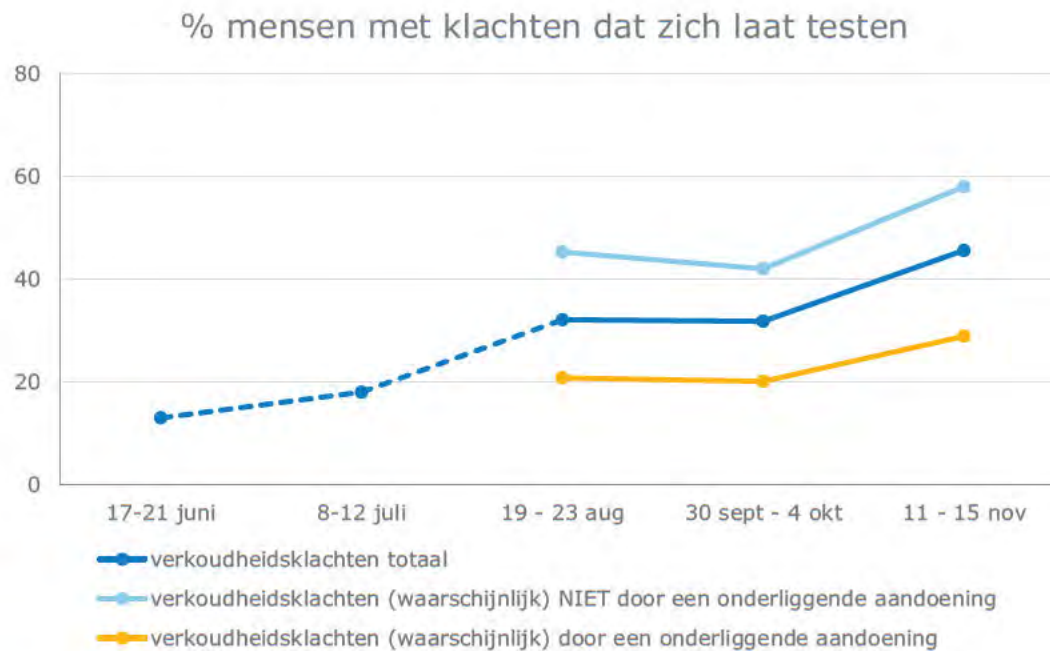

Bron: RIVM; Corona Gedragsunit

Vertrouwen en naleving: testen

- > Het aantal mensen dat zich laat testen nam toe, ook bij bestaande klachten.

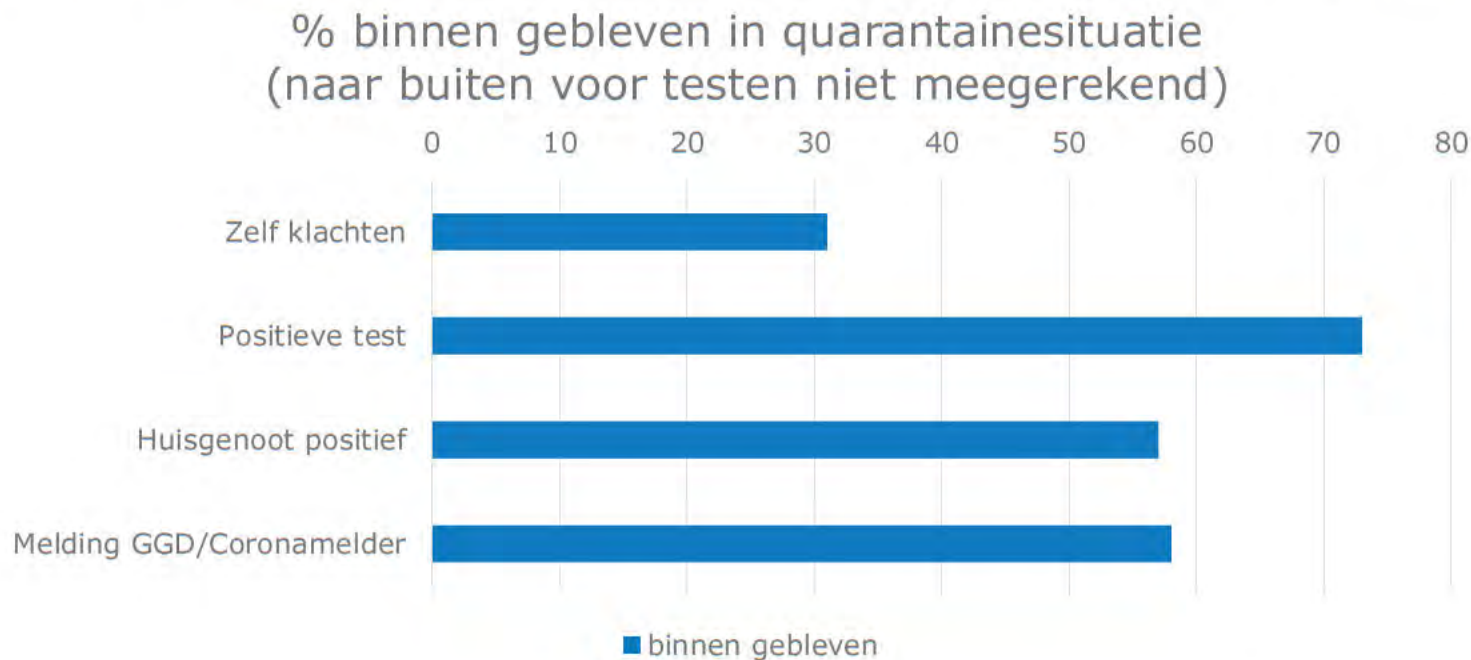

Bron: RIVM; Corona Gedragsunit

Vertrouwen en naleving: quarantaine

- > Er zijn schommelingen, maar geen veranderingen in houden aan gedragsregels

Bron: RIVM; Corona Gedragsunit

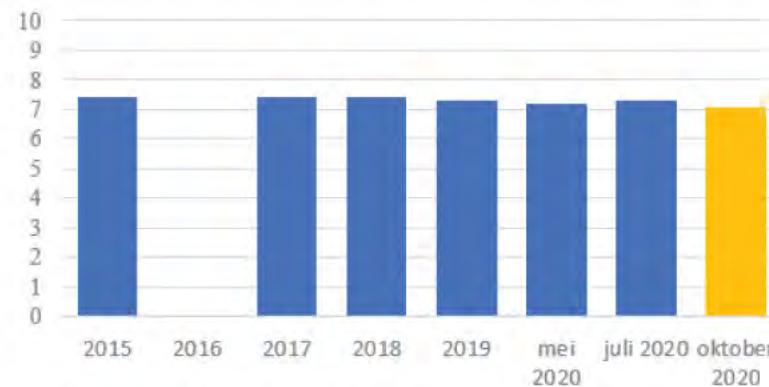

Tevredenheid en gezondheid: tevredenheid

- > Tevredenheid met het leven blijft vrij stabiel. (voorlopige cijfers)
- > Een stabiele meerderheid is tevreden met de financiële situatie, dit is sinds begin coronacrisis niet veranderd en men verwacht komende maanden ook geen verslechtering.

Figuur 1 Gemiddelde tevredenheid met het leven, 2015-2020 (als rapportcijfer) ^a

a. In 2015 werd de tevredenheid met het leven gemeten in de maand november, en van 2017-2020 in mei.

Bron: CentERdata (LISS'15-'20); SCP (MEC 2020-juli & oktober)

Bron: SCP-signalement Welbevinden, LISS-panel

Welbevinden en gezondheid: toekomst

1. Maatschappelijke opgaven die we eerder zagen nog urgenter

- > Leefstijl ongezonder en toename co-morbiditeit
- > Druk op zorg en ondersteuning
- > Mentale gezondheid bij meer groepen onder druk

2. Scheidslijnen scherper

- > Opeenstapeling van risico's in lagere sociaaleconomische groepen
- > Verdieping intergenerationele kloof

3. Crisis als keerpunt

- > Positieve ontwikkelingen in zorg, gedrag en (thuis)werken
- > Verhoogd bewustzijn over leefstijl, leefomgeving en duurzaamheid

Bron: RIVM; Corona Inclusieve
Volksgezondheidtoekomstverkenning

Conclusies

- > Het vertrouwen daalt weliswaar tot niveau van voor de crisis, maar is nog steeds hoog.
- > De daling leidt (nog) niet tot verslechtering naleving maatregelen.
- > Op korte termijn zijn we qua tevredenheid best veerkrachtig, maar de grootste risico's bestaan op terreinen waar al zorgen bestonden. (leefstijl, co-morbiditeit, zorg en psychisch welzijn)
- > Het grootste risico mbt vertrouwen en tevredenheid zit bij groepen die voor de crisis al kwetsbaar waren.

Randvoorwaarden beleid

1. Om gezondheidsproblemen te lijf te gaan, is sterkere inzet op integrale preventie en aandacht en inzicht mentale gezondheid nodig.
  2. Meer aandacht voor en inzicht in oorzaken van wel of niet houden aan gewenst gedrag nodig.
  3. Urgentie blijvende samenwerking ministeries en bestuursniveaus.
- > Bij crisis-, opbouw- én herstelbeleid!
- Aanbeveling 1, 2 en 3 gelden voor alle termijnen.
  - Verbindt crisismaatregelen en flankerend crisisbeleid aan (middel)lange termijn beleid.
  - Bestaande maatschappelijke vraagstukken en kwetsbare groepen zijn er nog steeds.
  - Herstelbeleid niet vooruit schuiven.

Bedankt voor
uw aandacht!

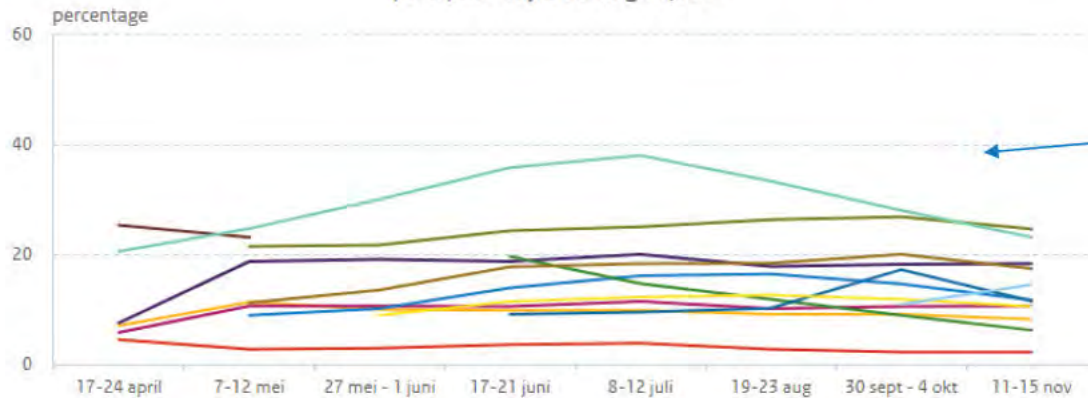
Bijlagen (ter informatie)

- > Aanvullende cijfers Corona GedragsUnit RIVM
- > Aanvullende cijfers SCP (voorlopige cijfers)

RIVM: moeite om aan regels te houden

Verandering in hoe moeilijk om aan de gedragsregels te houden (Heel) moeilijk, meting 1 t/m 8

Afstand houden

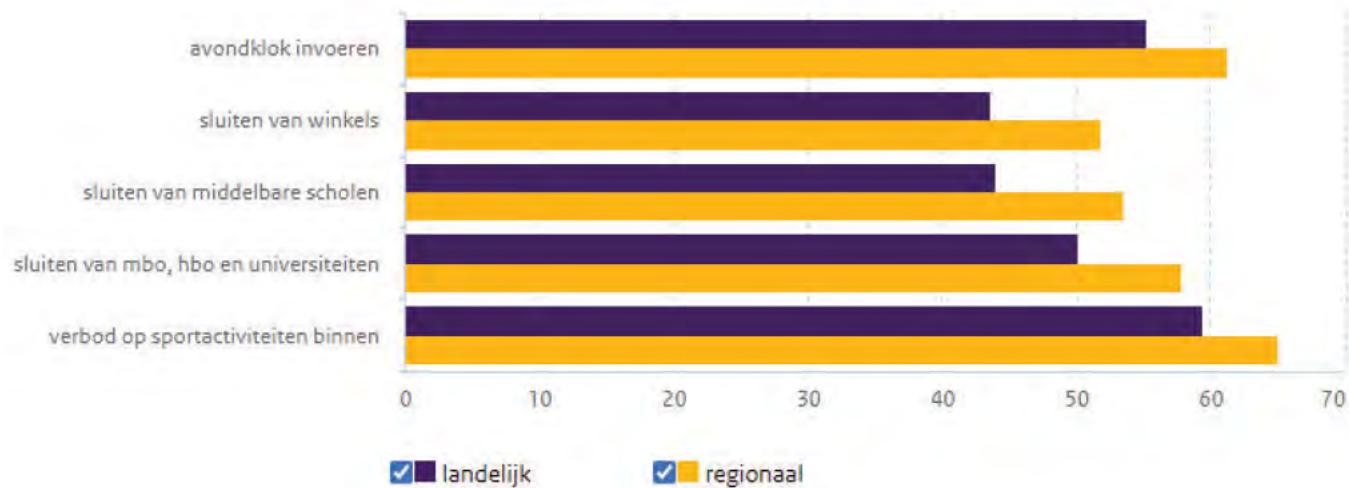
- 20 seconden handen wassen
- papieren zakdoekjes gebruiken
- vermijd drukte
- mondkapje in publieke binnenruimtes
- thuisblijven bij verkoudheidsklachten
- thuisblijven bij huisgenoten met klachten
- geen handen schudden
- hoesten/niezen in elleboog
- zoveel mogelijk thuis werken
- blijf zoveel mogelijk thuis
- mondkapje in ov
- testen bij verkoudheidsklachten
- 1,5 meter afstand houden
- maximaal aantal bezoekers thuis

RIVM: draagvlak aanvullende maatregelen

Wat is het draagvlak voor landelijke en regionale maatregelen in het geval van toenemende besmettingen

(helemaal) wel; Meting 8

RIVM: Feestdagen

> Heeft u al plannen of ideeën voor het vieren van de feestdagen dit jaar?

Ja, al enig idee over aangepaste vorm	31%
Ja, zoals ik altijd doe	7%
Nee, ik ben er nog niet uit	33%
Nee, nog niet over nagedacht	19%
Ik vier de feestdagen dit jaar niet vanwege corona	8%
Ik vier de feestdagen nooit	3%

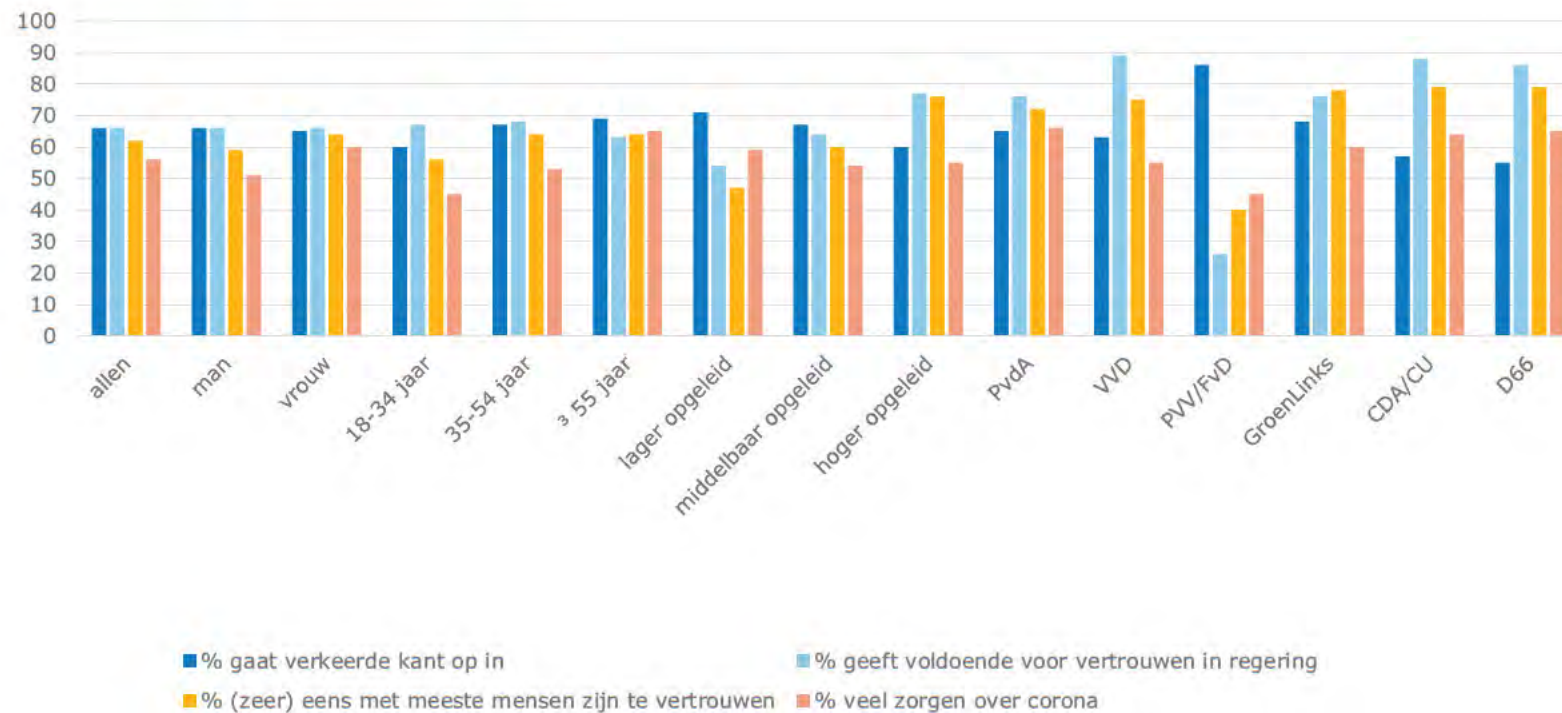

RIVM: Feestdagen

Thuis zonder gasten	32%
Thuis met gasten	38%
Bij vrienden/familie	34%
Hotel/vakantiepark	5%
Buitenland	2%

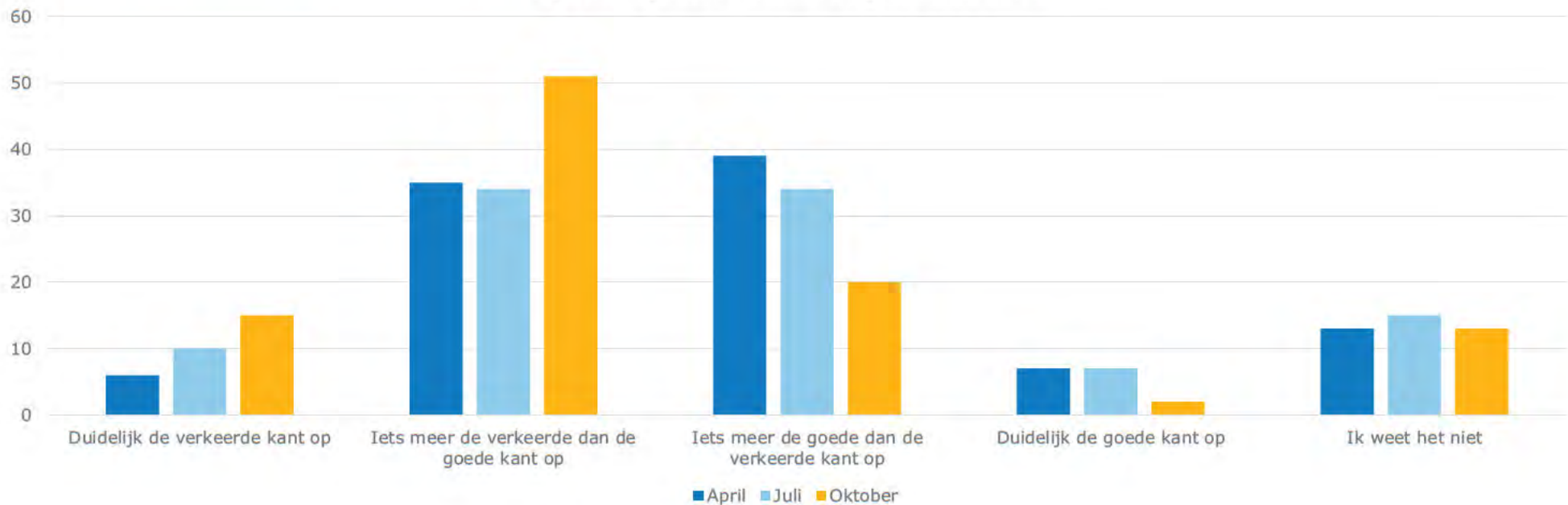
SCP: verschillen in vertrouwen tussen groepen (voorlopige cijfers)

SCP: opvattingen over de richting van het land (voorlopige cijfers)

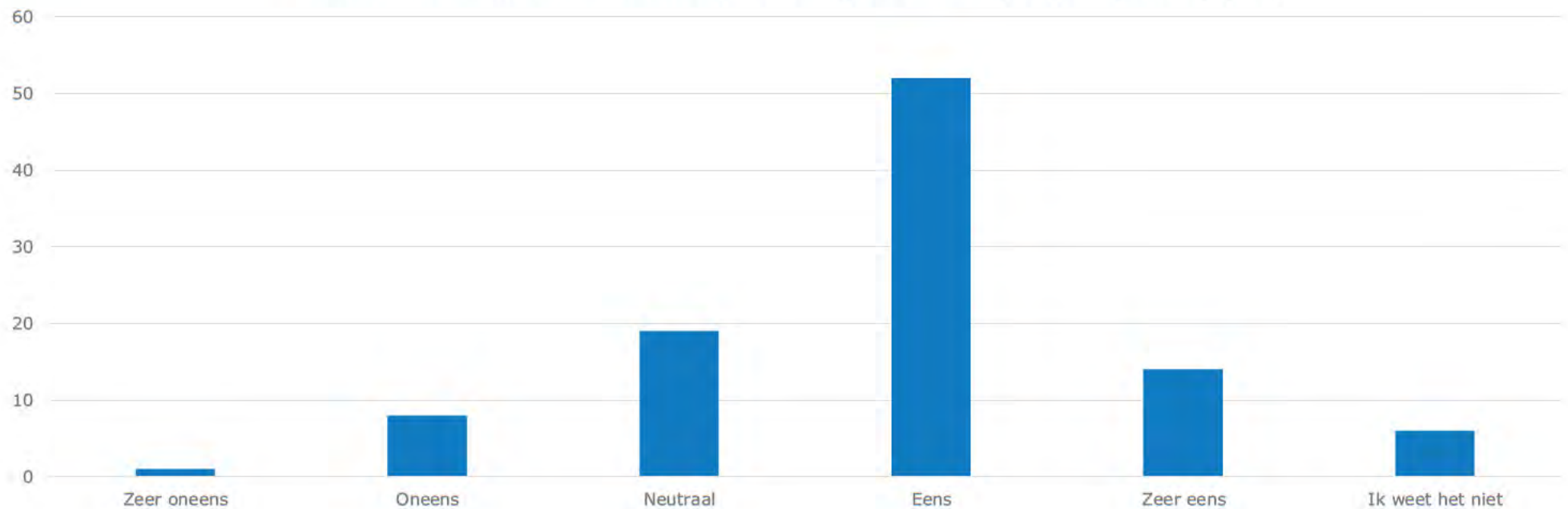
Opvatting over de richting van het land

SCP: opvattingen over beleefde tegenstellingen tussen groepen (voorlopige cijfers)

Door de coronacrisis worden tegenstellingen tussen groepen groter (april)

SCP: sociaal vertrouwen in cijfers (voorlopige cijfers)

Tabel 9 Sociaal vertrouwen, bevolking van 18+, 2020/2-4 (in procenten)

	COB-LISS 2020/2 (april)	COB-LISS 2020/3 (juli)	COB-LISS 2020/4 (oktober)
Over het algemeen zijn de meeste mensen wel te vertrouwen.			
(zeer) oneens	12	14	12
(zeer) eens	66	60	62
Je kunt niet voorzichtig genoeg zijn in de omgang met mensen.			
(zeer) oneens	28	26	27
(zeer) eens	36	40	38
Er zijn nog altijd veel mensen die bereid zijn om een ander te helpen			
(zeer) oneens	2	3	2
(zeer) eens	87	83	85
In ons land gaan de mensen met steeds minder respect met elkaar om.			
(zeer) oneens	20	.	10
(zeer) eens	46	.	63

Bron: COB-LISS 2020/2-4

Zie voor achterliggende publicaties:

- > SCP: <https://www.scp.nl/onderwerpen/corona/dossier-maatschappelijke-effecten-corona>
- > RIVM C-VTV: <https://www.rivm.nl/volksgezondheid-toekomst-verkenning-vtv/c-vtv>
- > RIVM Gedragsunit: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/wetenschappelijke-adviesraad-corona-gedragsunit>
- > CPP novemberraming: <https://www.cpb.nl/raming-november-2020-vooruitzicht-2021>

Databronnen

- > LISS panel meting SCP juli en oktober (survey onderzoek o.b.v. panel samengesteld door representatieve steekproef CBS; $N_{\text{juli}} = 2207$; $N_{\text{okt}} = 2433$)
- > 8ste meting RIVM Corona gedragsunit (survey onderzoek o.b.v. [zelf]aanmeldpanel; $N_{\text{nov}} \sim 60.000$)